

แนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร
อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

The Guidelines of local Wisdom Integration for the Administration of
Thakhanthowittayakhan School, Thakhantho District, Kalasin Province

ธมตญา นาเมืองรักษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนท่าคันโทจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) ข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ใช้วิธีการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสำรวจ กลุ่มประชากรที่ใช้ กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informant) ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพภูมิปัญญาไทยทั่วไปและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีทั้งหมด 9 ด้าน คือ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการ 2) สภาพทั่วไปของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอนที่โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร มีทั้งด้านบริหารจัดการ ด้านการเงิน การประชุมร่วมกันระหว่างครู คณะกรรมการผู้ปกครองนักเรียน อันนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระศิลปะ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระสังคมศึกษาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระ สุขศึกษาและพลศึกษา โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงจากผู้รู้ในท้องถิ่นให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานเป็นหมู่คณะ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่สอดคล้องกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว ในการบูรณาการภูมิปัญญาชุมชนสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ได้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนรู้นี้ให้สอดคล้องเหมาะสมในแต่ละสาระวิชา การดำเนินการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องมีอุปกรณ์ประกอบการสอน มีวิธีการขั้นตอนในการสอน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการและขั้นวัดผลประเมินผล โดยสรุปออกมาเป็นผลดี และอุปสรรคปัญหา เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป

โดยสรุป โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ได้นำภูมิปัญญาของชุมชนท่าคันโททุกประเภทมาจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยความร่วมมือร่วมใจระหว่างครูและผู้ปกครอง จนได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ

คำสำคัญ : แนวทางการบูรณาการ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร

¹นิสิตปริญญาโท, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

The purposes of this research were : 1) to study the background of local of Thakhantho community, Kalasin Province 2) to study current situations of the use of local wisdom for the Administration of Thakhanthowittayakhan School, Thakhantho district, Kalasin Province and 3) to study the guidelines of local wisdom integration for the administration of Thakhanthowittayakhan School, Thakhantho District, Kalasin Province. The data of this cultural qualitative research were collected through documentary and field studies. A basic survey, an interview, an observation, and a focus group were used for collecting data. Research instruments were an interview form and an observation form. A research sample were a group of key informants, a group of casual informants and a group of general informant.

The research results have revealed as follows :

General Thai wisdom and local wisdom of Thakhantho community, Kalasin Province consists of a field are agriculture, industry and handicraft, traditional Thai medicine, natural environmental management, community fund and business, art, linguistics and literature, religion and tradition, and nutrition.

Local wisdom is generally used for the administration of Thakhantho Wittayakhan School such as school administration, finance, and a meeting of teachers and students parents. This wisdom leads to the development of school curriculum consisting of 8 subject groups are a subject group of mathematic a subject group of Thai, a subject group of science, a subject group of art, a subject group of career and technology, a subject group of foreign languages, a subject group of social studies, religion and culture, and a subject group of health and physical education. The integration of local wisdom for the school's administration is conducted through a direct application of learned persons' wisdom a team operation of students, the students' participation in community activities that are consistent with the 8 subject groups.

As for the integration of community wisdom for the instruction of Thakhanthowittayakhan School, the local wisdom is integrated appropriately into lesson plans of each subject. Instructive instruments are applied for learning arrangement of each subject. The stages of instruction consist of 3 stage are a stage of preparation, a stage of operation, and a stage of evaluation. The results are summarized into advantages and difficulties in order to seek for the ways to improve wrong things that will appear in the next chance.

In conclusion, Thakhanthowittayakhan School applied all the types of Thakhantho community' s wisdom for managing the instruction of 8 subject groups through the cooperation of teachers and students' parents and its result is satisfactory.

Keywords : The Guidelines Integration, Local Knowledge, Thakhanthowittayakarn School

บทนำ

ภูมิปัญญาเป็นพื้นความรู้ของประชาชนในสังคมที่รับรู้และเข้าใจร่วมกันว่าภูมิปัญญานั้นเรียกต่างๆ กัน เช่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้มีการกล่าวถึงและมีความสำคัญมากในยุคปัจจุบัน ภูมิปัญญาจัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญยิ่งของมนุษย์ สิ่งดังกล่าวสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยความเสียสละในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก เพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของชุมชน ท้องถิ่น และสังคมของตน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความคิดความสามารถ ความเจตจำนงของกลุ่มชนได้จากประสบการณ์ในสังคมด้วยการปรับตัว และดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น จากพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันและรับเอาหรือปรับเปลี่ยนมาใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ภูมิปัญญาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต ถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ของภูมิปัญญาคือส่วนที่เป็นศาสตร์สำหรับส่วนที่เป็นศิลป์คือ เป็นความรู้ที่มีคุณค่าทั้งดีและงาม และผู้คนคิดค้นขึ้นมา ไม่ใช่สมองเพียงอย่างเดียว แต่ด้วยอารมณ์ ความรู้สึก และจิตวิญญาณ ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่สัมพันธ์กับวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีให้คุณค่าของกลุ่มชน (ชวน เพชรแก้ว, 2547: 200)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

(วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์, 2548: 140)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาในลักษณะทุนนิยม อันเป็นกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่ผ่านมาโดยมีการนำความรู้สมัยใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนานั้น ทำให้ได้บทเรียนการพัฒนาประเทศตามแบบสมัยใหม่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ มากมาย เช่น ท้องถิ่นชนบทถูกดูดทรัพยากรไปสู่เมืองใหญ่ ทรัพยากร ธรรมชาติถูกทำลาย ถูกครอบงำความรู้และสติปัญญาจากส่วนกลาง ทำให้สังคมขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นต้น สภาพดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสูญเสียภูมิปัญญาดั้งเดิม ทำให้สถาบันครอบครัวและสถาบันอื่นๆ ของสังคมอ่อนแอลง ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและรุนแรง มีผู้ได้เปรียบและเสียเปรียบอย่างเห็นได้ชัด เป็นผลให้สังคมประสบภาวะวิกฤต (ชวน เพชรแก้ว, 2547: 5)

จากภาวะวิกฤตดังกล่าว จึงทำให้เรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านได้รับความสนใจจากองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรชุมชนท้องถิ่น หรือองค์กรชาวบ้าน หากพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติจะพบว่าต่างก็กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านไว้อย่างชัดเจน คือ ยอมรับและให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ชวน เพชรแก้ว, 2547: 6) เพื่อให้คนไทยได้สติหันมาทำความรู้จัก ทำความเข้าใจภูมิหลังและรากเหง้าของตนเองให้มากขึ้น มิใช่ทวนกระแสความเจริญหรือย้อนยุค หันกลับไปหลงใหลได้ปลื้มกับชีวิตในอดีต แต่เป็นปฏิภริยาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้คนไทยสังคมไทย ดำรงอยู่และก้าวหน้าต่อไปอย่างมีดุลยภาพให้ทันโลก ขณะเดียวกันก็เป็นตัวของตัวเองอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของเราเองในการพัฒนาคนหรือการให้การศึกษาแก่คน เพื่อก้าวไปในอนาคตไม่เพียงแต่เราจะต้องรอบรู้วิทยาการใหม่ๆ เท่านั้น เราจำเป็นต้องรู้จักตนเอง เข้าใจภูมิปัญญาสั่งสมอันได้สั่งสมสืบสานกันมาช้านาน (เอกวิทย์ ญ กลาง, 2540: 8)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการเรียนการสอน โดยระบุไว้ในมาตรา 23(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนาศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และมาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 23) การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แท้จริง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำคตินิยม ความเชื่อ หรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมและสืบทอดกันมาแต่บรรพกาล หรือขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะ และจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงาม และความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา หรือวิธีการการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่บรรพบุรุษเคยทำกันมาก่อน อย่างต่อเนื่องหรือเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่ชาวบ้านเกิดขึ้นเอง ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร มาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งกระบวนการสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติและเป็นการเรียนรู้มากกว่ารูปแบบ ต้องพยายามไปให้ลึกถึงจิตวิญญาณหรือตัวคุณค่า โดยหลักสูตรสถานศึกษามุ่งหมายจัดการศึกษาเพื่อชีวิตมุ่งส่งเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในศิลปวิทยาการวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความรักความผูกพันในท้องถิ่นประกอบกับมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ (ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2547: 19) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียน

การสอนเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ควรมองที่บุคคลหรือกิจกรรมแต่ควรมองที่ระบบความคิดของชาวบ้าน การสั่งสมความรู้ ศึกษาสภาพของชาวบ้าน การสั่งสมความรู้ศึกษาสภาพของสังคม สภาพแวดล้อมว่ามีปัจจัยเหตุผล มีเกณฑ์อย่างไรที่จะทำให้เกิดความคิดนั้นพยายามวิเคราะห์หาปัจจัยร่วมของประเด็นต่างๆ และที่สำคัญมีการถ่ายทอดและมีการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ซึ่งการศึกษาควรจะเข้าไปจัดระบบการถ่ายทอดของชาวบ้านโดยเฉพาะเนื้อหาข้อมูลที่มีอยู่แล้วตามศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นต่างๆ

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสื่อสารความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความคิดเห็น ตลอดจนเจตคติ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี และอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่างๆ อีกมากมาย โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของ ผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียน การสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการ ซึ่งการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ มาใช้ในหลักสูตรการเรียน เป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ เป็นชุดความรู้ในชุมชนที่มีการใช้เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตที่ได้ผลมาในอดีต สามารถดำรง ความสันติสุขแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนความมีดุลยภาพอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างผสมกลมกลืน เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของ ชุมชน โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้เชื่อมโยงชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับสถานศึกษาเข้าสู่หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่น

ความรู้และแหล่งเรียนรู้มีอยู่มากมาย จึงเป็นเรื่องยากที่ผู้ทำการสอนจะติดตามไปสอนได้หมด

ต้องสร้างให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เพื่อติดตาม ค้นคว้าหาความรู้ที่มีอยู่มากมายนั้น การที่จะทำให้ให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้นั้นต้องเริ่มต้นจากทุนที่เป็นฐานความรู้ที่นักเรียนมีอยู่เชื่อมโยงไปสู่แหล่งเรียนรู้ไกลตัวในโลกกว้างจากแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวที่สุด คือ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นตั้งนั้นบทบาทของโรงเรียนที่จะจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับท้องถิ่นและเชื่อมโยงสู่ความรู้ที่เป็นสากลในท้องถิ่นมีสิ่งตีตีมากมายที่ถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ท้องถิ่นเป็นที่ที่นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตลอดชีวิต นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของประเทศและของโลกมากมาย หลายเรื่องที่ไม่มีโอกาสได้นำมาใช้ประโยชน์ นอกจากใช้เพื่อการสอบ การให้นักเรียนได้เรียนรู้ประเด็นในท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ได้เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นสู่ความเป็นสากล ย่อมช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย ยิ่งหากให้นักเรียนได้นำความรู้มาใช้เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่นด้วยแล้วย่อมเกิดประโยชน์มากมาย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542: 1)

โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ตั้งอยู่เลขที่ 130 หมู่ 5 ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ รหัสไปรษณีย์ 46190 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จัดการศึกษาและดำเนินนโยบายต่างๆ ของโรงเรียนตามกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา ปีพุทธศักราช 2551 ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคารเป็นแหล่งเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วม พัฒนาบุคลากร และผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรม

นำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ก้าวทันเทคโนโลยี เป็นโรงเรียนของชุมชน จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,015 คน มีการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งเป็นสายงานคือด้านการบริหาร ด้านวิชาการ และด้านธุรการ มีบุคลากรทั้งหมด 67 คน โดยแบ่งเป็นด้านบริหาร จำนวน 5 คน ด้านวิชาการ จำนวน 50 คน และด้านธุรการจำนวน 12 คน

โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทำให้โรงเรียนพบกับปัญหาในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ตรงกับผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหาวิชา และคุณสมบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน การเตรียมการสอนล่วงหน้า ปัญหาการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติงาน งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนยุ่งยากล่าช้า จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบันและปัญหา และการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาโลกาภิวัตน์ ในการดำเนินงานของโรงเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยเก็บ

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) ข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ใช้วิธีการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2557 เป็นต้นไป พื้นที่ทำการวิจัย โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 100 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) จำนวน 90 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 5 คน

ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในเขตพื้นที่เป็นความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ความรู้เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปันข้าวของของตนให้แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคนที่ล่วงลับไปแล้วภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การทอผ้า ทอเสื่อ การสานตะกร้าและเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ ด้วยหวาย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีศิลปะดนตรี การฟ้อนรำ และการละเล่นต่าง ๆ การรักษาโรคด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรามีวิธีการหลายอย่างที่ให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันด้วยวิธีการอนุรักษ์ การบำรุงรักษาสิ่งที่ตั้งมานี้ไว้

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมหรือสืบทอดกันมา

หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรมที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย คน แนวคิดชาวบ้าน ผลงานชาวบ้าน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ประกอบไปด้วย

1.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับ คติ ความเชื่อ และหลักการพื้นฐาน เรื่องที่เกี่ยวกับ คติ ความเชื่อ และหลักการพื้นฐาน เป็นความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา ได้แก่การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยการพึ่งพาธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ เช่น ชุมชนภูเขา มีความเชื่อเรื่องผีป่า เจ้าป่า เทพารักษ์ ผู้ที่อยู่ตามพื้นราบจะเชื่อในเรื่อง พระภูมิเจ้าที่ พระภูมินา การสวดขวัญ การให้ความเคารพแม่โพสพ ผู้ที่อยู่ตามแม่น้ำ มักจะเชื่อในเรื่องของแม่ย่านางเรือ เป็นต้น ความคิด ความเชื่อ เหล่านี้จะนำมาสู่การพัฒนาชีวิตและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การตั้งธนาคารแห่งชีวิตเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยยึดหลักกรรมในพระพุทธศาสนา การจัดพิธีกรรมบวชต้นไม้ การจัดตั้งป่าสมุนไพร ธนาคารผ้า กลุ่มทอผ้า กลุ่มชาปนากิจ เป็นต้น

1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเรื่องราวแนวความคิด หลักการปฏิบัติ และเทคโนโลยี เป็นเรื่องราวแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การเลี้ยงปลาตู้กบักอยู่ในบ่อซีเมนต์ โดยจัดระบบถ่ายเทน้ำและคิดสูตรอาหารปลาขึ้นมาเอง การประดิษฐ์เครื่องนวดข้าวแบบประหยัด เป็นต้น

1.3 เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับ เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีการบวชนาคเข้าพรรษา แต่งงาน นอกจากนั้นยังมีศิลปกรรมพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุ เช่น งานจักสาน และงานทอกระเป่าลิพาทาได้ สี่อจันทรบูร เครื่องจักรสานต่างๆ เครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลัก งานปั้น งานหล่อด้วยโลหะ การก่อสร้างอาคารที่

อยู่อาศัย ภาพเขียนบนผนัง การฟ้อนรำ และเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

1.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเป็นเรื่อง การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น การประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย เป็นการดำเนินชีวิตที่ เคยถูกรอปรำจากสภาพแวดล้อม พ่อค้าคนกลาง ระบบเศรษฐกิจ ระบบโรงงาน กลับสู่การเกษตรที่อาศัยความสมดุลทางธรรมชาติ สามารถยืนหยัดต่อสู้กับความล้มเหลวกับการล้มละลายทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมได้อย่างภูมิใจด้วยกำลังกาย และการสั่งสมประสบการณ์ กำลังปัญญา เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง การทำสวนสมุนไพรและการแพทย์แผนโบราณ

2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การดำเนินงานของโรงเรียน เป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมหรือสืบทอดกันมา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรม ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และจากการศึกษาบริบทโรงเรียนและชุมชน ผู้วิจัย ผู้บริหารและคณะครูทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ประชุมระดมสมองกันเพื่อหาแนวทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาดำเนินงานของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ต้องประกอบไปด้วย การดำเนินงานของโรงเรียน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย

2.1 การบริหาร ในการดำเนินงานด้านการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย การจัดทำนโยบายในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และขับเคลื่อนในสถานศึกษาและการบูรณาการในแผนการปฏิบัติงานประจำปี การดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปี การติดตามประเมินผล รวมไปถึงการติดตามประเมินผลการพัฒนานโยบาย แผนงานในการขับเคลื่อนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของสถานศึกษา

2.2 การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐานของสถานศึกษามีความเป็นไปได้ในรูปของการบูรณาการและสามารถบูรณาการได้ทุกสาระการเรียนรู้ซึ่ง คณะครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และผู้บริหารต่างก็มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมส่วนใหญ่ และซึ่งการบูรณาการนั้นควรใช้ภูมิปัญญา ด้านความเชื่อ ความเชื่อด้านเกษตรกรรม ความเชื่อด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อด้านการแพทย์แผนไทย ความเชื่อ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ความเชื่อด้านศิลปกรรม ความเชื่อด้านภาษาและวรรณกรรม ความเชื่อด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ความเชื่อด้านโภชนาการ ความเชื่อด้านองค์กรชุมชน และการจัดการเรียนการสอน ควรใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยศึกษาปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการวัดผลประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นตามมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้น ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติตนได้อย่างสมดุลพร้อมนำมาปรับใช้ในปัจจุบันอย่างเหมาะสม

สภาพปัจจุบันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ด้านการบริหาร ซึ่งประกอบไปด้วยการบริหาร วิชาการ งบประมาณการบริหารงานทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมในแต่ละด้านที่ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอน การดำเนินการตามแผนโครงการกิจกรรมแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องกัน สัมพันธ์กัน มีการติดตามแผนงาน โครงการ ที่มีการส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน รวมถึงการนำผลติดตามไปพัฒนาแผนงาน โครงการ กิจกรรมทั้ง 4

ด้านที่ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงาน

1.1 ด้านการบริหาร ได้จัดมีนโยบายการนำไปปฏิบัติในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา และบูรณาการในแผนงานปฏิบัติงานประจำปี การดำเนินงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทำงานของฝ่าย มีการติดตามการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

1.2 ด้านการวิชาการ จากการจัดประชุมร่วมกันระหว่างครู คณะกรรมการ ผู้ปกครองในแต่ละฝ่าย ได้ดำเนินการมีแผนงาน/โครงการ กิจกรรมด้านวิชาการต่างๆ ที่ส่งเสริมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่ม สาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม

1.3 ด้านงบประมาณ ได้มีการดำเนินการมีการวางแผน การบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ตระหนักถึงความประหยัด มีการนำแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการบริหารจัดการเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุด ได้ดำเนินการแผนงบประมาณของสถานศึกษาสอดคล้องกับภูมิปัญญา

ท้องถิ่นที่มีอยู่ มีการติดตามผลการดำเนินงานและงบประมาณของสถานศึกษา และนำผลที่ได้มาพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการงบประมาณให้เหมาะสม

1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป มีการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและประสานสัมพันธ์ชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตรนั้น ทุกกลุ่มกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องมีการดำเนินงานโดยการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกระดับชั้น มีการนิเทศติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การวัดผลประเมินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผลปรากฏดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีการจัดทำหลักสูตร การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผล นั้นมีการวางแผน นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการทำงานหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการศึกษาวิเคราะห์วิจัยให้มีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่การดำเนินการหลักสูตร ต้องคำนึงถึงหลักการนำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนนั้น ต้องคำนึงถึง สภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดเนื้อหา ปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา นำกลุ่มต่างๆของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีการประชุมคณะกรรมการให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีข้อมูลพื้นฐานกับสภาพท้องถิ่น เช่นอาชีพ เศรษฐกิจ ประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากร มีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาให้

สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น มีการจัดทำสื่อเอกสารหรือหนังสือพิมพ์ที่มีในท้องถิ่น ปรับปรุงและเลือกใช้สื่อที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น และส่วนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ ต้องวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตรที่ทำขึ้นใหม่ มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับของกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่ สื่อที่จัดทำขึ้นใหม่สอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่นหาง่าย ราคาถูก น่าสนใจ และมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับหลักสูตร และด้านกิจกรรมนักเรียน มีแผนงาน โครงการส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง ชุมนุม ชมรม มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนทางศาสนาในการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รายงานผลการประเมินและนำมาปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการ จัดแสดง เผยแพร่ ประกวด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการ

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีการดำเนินการงานการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จากการสัมภาษณ์ครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า มีการทำแผนงาน โครงการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ มีการติดตามประเมินผลกิจกรรมนักเรียน นำผลการติดตามมาปรับปรุง พัฒนากิจกรรมนักเรียนที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ และบูรณาการในเรื่อง กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผลการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา พัฒนา

สถานศึกษา ชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม มีระบบติดตามผลการดำเนินงาน นำผลมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แนวทางการบูรณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่ามีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษามีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ เป็นนโยบายสำคัญ พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตนโดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการกิจกรรม และปรับแผน กลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

จัดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาในแต่ละชั้น ตอน โดยแนวทางการบูรณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ ด้านการบริหาร ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารปัจจัยสำคัญที่สุดในความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร พบว่า ผู้บริหารมีส่วนผลักดันที่สำคัญและแรงบันดาลใจที่ผู้บริหารมุ่งพัฒนาการบริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาสถานศึกษาโดยเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาบูรณาการในการดำเนินการโดยแนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในโรงเรียนนั้น อาทิเช่น การกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ การประสานทีมงาน ความสามารถในการครองใจครู

นักเรียน และชุมชน การติดตามงานอย่างเป็นระบบ ให้กำลังใจสามารถคุยได้ทุกเรื่อง ส่งผลให้ทางโรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และมีการขยายผลการดำเนินงานไปสู่ครัวเรือนของนักเรียน ชุมชน เช่น การออม การปลูกพืชสวนครัวรั้วกินได้ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่ เป็นต้น ทั้งนี้มีการวางแผนติดตาม ผลการดำเนินงานโดยผ่านกระบวนการเยี่ยมบ้านของคณะครู และผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ กระบวนการบริหารจัดการทุกอย่าง เป็นการนำสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการให้เกิดประโยชน์ บูรณาการให้เกิดความหลากหลาย อาทิ การปลูกต้นไม้และพืชผัก การตกแต่งห้องเรียนด้วยวัสดุภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ เป็นต้น โดยหลักการบูรณาการ มีการวิเคราะห์ตามหลักเหตุผล สภาพจริงและนำไปกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ นโยบาย และแผนปฏิบัติการ อย่างมีหลักการและหลักวิชาการ มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละโครงการตามความเหมาะสม จัดบุคลากรให้ทำงานตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ กิจกรรมทุกอย่างที่จัดเป็นไปตามหลักเหตุผลและความมีประโยชน์

ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่าครูส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ให้เข้าถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่มีอยู่ การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิดฝึกแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หรือร่วมกับกลุ่มนักเรียนด้วยกัน โดยสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน เติมไปด้วยแหล่งเรียนรู้ทั้งอยู่ในโรงเรียนและชุมชน การเรียนการสอนเริ่มต้นจากภูมิปัญญาที่อยู่ใกล้ตัวและสื่อการสอนที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองได้ และสอนให้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองรวมถึงนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งจะเห็นได้จาก ครูส่วนใหญ่มีแผนการจัดการเรียนรู้ บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองสอนตามความเหมาะสมกับระยะเวลา จำนวนกิจกรรม ตามกำลังและ

ศักยภาพของตนเอง จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับโครงการ มีความคิดสร้างสรรค์ในการบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ตามอัตภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นและของนักเรียนโดยการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับหลักทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์ และเป้าหมายชัดเจนบอกเหตุผลได้

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี และยุวกาชาด ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมหลักที่มีกิจกรรมย่อยๆ เสริมเข้ามาอีก เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาสีงแวดล้อม การจัดการกิจกรรมที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ได้อย่างกลมกลืน กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการประหยัดและออม กิจกรรมสอนให้เด็กเป็นจิตอาสาและดำเนินชีวิตตามปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ กิจกรรมสร้างระบบดูแลนักเรียนให้มีส่วนร่วมกับชุมชน อาทิ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมฝึกให้เด็กจิตอาสาพึ่งพาตนเองและดูแลผู้อื่น

สรุปผล

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในเขตพื้นที่เป็นความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ความรู้เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันข้าวของของตนให้แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคนที่ล่วงลับไปแล้ว ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การทอผ้า ทอเสื่อ การสานตะกร้า และ เครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ ด้วยหวาย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีศิลปะดนตรี การฟ้อนรำ และการละเล่นต่าง ๆ การรักษาโรคด้วยวิธีต่างๆ เช่นการใช้ยาสมุนไพร

การนวด เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรามีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคม ปัจจุบันด้วยวิธีการอนุรักษ์ การบำรุงรักษาสิ่งที่ตั้งมา โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมหรือสืบทอดกันมา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรม ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย คน แนวคิดชาวบ้าน ผลงานชาวบ้าน

สภาพปัจจุบันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ด้านการบริหาร ซึ่งประกอบไปด้วย การบริหาร วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมในแต่ละด้านที่ส่งเสริมการบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอน การดำเนินการตามแผน โครงการกิจกรรมแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องกัน สัมพันธ์กัน มีการติดตามแผนงาน โครงการ ที่มีการส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน รวมถึงการนำผลติดตามไปพัฒนาแผนงาน โครงการ กิจกรรมทั้ง 4 ด้านที่ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงาน ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตรนั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องมีการดำเนินงานโดยการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกระดับชั้น มีการนิเทศติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การวัดผลประเมินการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีการดำเนินงานการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จากการสัมภาษณ์ครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า มีการทำ

แผนงาน โครงการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ มีการติดตามประเมินผลกิจกรรมนักเรียน นำผลการติดตามมาปรับปรุง พัฒนากิจกรรมนักเรียนที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ และบูรณาการในเรื่อง กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผลการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา พัฒนาสถานศึกษา ชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม มีระบบติดตามผลการดำเนินงาน นำผลมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษามีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ เป็นนโยบายสำคัญ พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตนโดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการกิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา จัดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาในแต่ละขั้นตอน

อภิปรายผล

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในเขตพื้นที่เป็นความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ความรู้

เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปันข้าวของของตนให้แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคนที่ล่วงลับไปแล้วภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การทอผ้า ทอเสื่อ การสานตะกร้าและเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ ด้วยหวาย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีศิลปะดนตรี การฟ้อนรำ และการละเล่นต่าง ๆ การรักษาโรคด้วยวิธีต่างๆ เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรามีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันด้วยวิธีการอนุรักษ์ การบำรุงรักษาสิ่งที่ตั้งงาม โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมหรือสืบทอดกันมา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรม ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย คน แนวคิดชุมชน และผลงานชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของฤชดา ยศชวรัฐ (2546: 105) ได้วิจัยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี ด้านศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับโองม้งกร หนังกใหญ่วัดขนอน และผ้าจกนิท-ญวน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านคิดค้นเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการสั่งสมกลั่นกรองและสืบทอดต่อกันมา ยาวนาน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดในโรงเรียนระดับชั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการมุ่งปลูกจิตสำนึกให้เกิดความภูมิใจในรากเหง้าของตน ทำให้เด็กที่จบการศึกษาออกไปมีส่วนรับผิดชอบและมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์สังคมได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Relic (2001: 288) ได้ศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนที่นิยมกันในชั้นเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า การเชิญผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกันมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนในชั้นเรียนและมีการเปิดโอกาสให้ซักถามกันอย่างกว้างขวาง

สภาพปัจจุบันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร ด้านการบริหาร ซึ่งประกอบไปด้วย การบริหาร วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานทั่วไป ผลการศึกษาพบว่ามีแผนงาน โครงการ กิจกรรมในแต่ละด้านที่ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการตามแผน โครงการกิจกรรมแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องกัน สัมพันธ์กัน มีการติดตามแผนงาน โครงการ ที่มีการส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน รวมถึงการนำผลติดตามไปพัฒนาแผนงาน โครงการ กิจกรรมทั้ง 4 ด้านที่ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของเวกวรพันธ์ ฉ่ำสันเทียะ (2541: 111) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษากลุ่มไทยลาว ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันมีแนวนโยบายกำหนดให้มีการปรับปรุงระบบหลักสูตรเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ให้ผู้บริหารมีอำนาจนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการศึกษาพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่ ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตรนั้น ทุกกลุ่มกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องมีการดำเนินงานโดยการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกระดับชั้น มีการนิเทศติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การวัดผลประเมิน การจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีการดำเนินการแนะแนวและระบบ

ดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ จากการสัมภาษณ์ครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า มีการทำแผนงาน โครงการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ มีการติดตามประเมินผลกิจกรรมนักเรียน นำผลการติดตามมาปรับปรุงพัฒนากิจกรรมนักเรียนที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ และบูรณาการในเรื่อง กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผลการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพัฒนาสถานศึกษา ชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม มีระบบติดตามผลการดำเนินงาน นำผลมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 42-43) ได้วิจัยการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริงเรียงลำดับ 3 อันดับคือ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษานอกสถานที่ และเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโดยเชิญบุคคลตัวอย่างมาเป็นวิทยากร

แนวทางการบูรณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่ามีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษามีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ เป็นนโยบายสำคัญ พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตนโดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการกิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา จัดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตร

สถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาในแต่ละขั้นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2545: 99-103) ได้ศึกษารูปแบบกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนเพื่อการเรียนการสอนกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การจัดการเรียนรู้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสถานที่ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดตัวนักเรียน มีพ่อครู แม่ครู ที่มีความถนัดในสาขาวิชานอกจากวิชาที่เรียนรู้ในโรงเรียนซึ่งเป็นประเพณีของท้องถิ่นซึ่งต้องดำรงสืบไป การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเดียวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นได้ การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งเป็นการค้นหาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลาย เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นยังพบว่า ครู นักเรียน ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกิดภูมิปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และทางโรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าจะได้จัดกิจกรรมตามนโยบายการศึกษาแห่งชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น กระบวนการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดโดยชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น กระบวนการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดโดยชุมชนถือว่าการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูปกติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชน

บรรณานุกรม

1. กฤษดา ยศขันธ์. (2546). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนกรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

2. ชวน เพชรแก้ว. (2547). **การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน**. สารภาษาไทย. 3(3), 14-23, พฤษภาคม.
3. ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2547). **ความรู้ ท้องถิ่น: การจัดการความรู้สู่การจัดการทางสังคม**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
4. ชัชวาล ทองดีเลิศ และคณะ. (2544). **เส้นทางแห่งศรัทธา**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
5. วิมล จิโรจน์พันธ์. (2548). **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
6. วิมล จิโรจน์พันธ์, ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และอุดม เขยแก้ววงศ์. (2548). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
7. เวกวรรณ ฉ่ำสันเทียะ. (2559). **สร้างสุขด้วยพลังพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า, 2559
8. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2545). **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
9. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพฯ: พรินทวารานุกรการศึกษ.
10. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
11. เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2540). **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
12. Relic, Peter D. (2001). **The New Wisdom in Sexuality Education. Independent School**. 60(2), 288-295, Winter.